

gerere debeant; hinc principes protestantes, et qui æquali cum principibus jurisdictione in imperio gaudent, ex jure reformandi, quod sibi competere credebant, opprimebant subditos suos Catholicos, occupabant ecclesias, monasteria, ejectis presbyteris, et religiosis; imo integros archiepiscopatus, episcopatus, ac immediatas abbatias ad se trahebant: et quidem sine ullo juris remedio; cum protestantes circa has causas nec in camera imperiali jus experiri, nec majoribus comitiorum votis stare vellent.

(7. Spes etiam componendi dissidia reli-

PAX WESTPHALICA.

Summaria expositio tract. Westphalici.

(1. Post pacem religiosam, de qua nuper, adeo compositæ res in Germania non fuere, ut bellum eruperit. Diviso enim in factiones imperio, Lutherani in *Unionem* Halaë Suevorum, Catholici in *Ligam* Herbipoli coeunt anno 1610. Accedunt tumultus Bohemici, electo in regem Frederico V, palatino contra Ferdinandum Austriacum: cumulum addidit fœdus protestantium cum Suecis, Gallis, Batavis, Anglis, etc. Res catholicorum eo perducta fuit, ut fere solus imperator, et elector Bavarie vires aliquas possent opponere, contra tot hostes vix suffecturas. Ex catholicis principibus aliqui inducis, successione, singularibus pactis, aut medio statu, sive neutralitate rebus suis melius consultum credebant, alii hostilibus armis fracti, attriti, et pæne subacti erant: aliis imminens Suecorum exercitus ultima quæque, si se moverent, minabatur. Hispani Gallico bello impediabantur: Italia principes a Cæsare de periculo Catholicæ religionis admoniti negabant auxilia ob motus Turcarum adversus Rempubliam Venetam.

(2. Igitur post tricennale bellum varia fortuna gestum, vastatis provinciis, exhaustis ærariis, exercitibus clade, lue, omnique malorum genere diminutis, demum anno 1648, pax concluditur in Westphalia a Ferdinando III, imperatore, et fœderatis, Osnabrugæ quidem cum Suecis, et conjunctis; Monasterii autem cum Gallis. Duplex igitur habemus pacis Westphalicæ instrumentum, scilicet Cæsareo-Suecicum et Cæsareo-Gallicum. Nostra solummodo interest, ut ea referamus, quæ juris canonici forum attingunt, et potissimum in articulo quinto instrumenti Cæsareo-Suecici continentur, omissis tamen iis, quæ jura religionis in privatis quibusdam civitatibus concernunt.

(3. Osnabrugæ igitur conventum, et transcriptum est:

I. Transactio Passaviensis, et pax religionis Augustanæ inviolabiliter observetur: præsens transactio pro perpetua dictæ pacis declaratione habeatur, donec per Dei gratiam de religione ipsa conventum fuerit; nec contra eam nulla jura, protestationes, transactiones, sententiæ, privilegia, aut aliæ quæcunque exceptiones unquam alle-
gentur, audiantur, aut admittantur; si quid

gionis omnino præcisa videbatur, dum protestantes generali concilio, ad quod antea sæpius provocarant, jam Tridenti congregato, se submittere renuebant. Agendum erat de causa religionis mediis amicalibus, pacificis; sed quibus? Rejecto, nisi ad præscriptum protestantium celebraretur, concilio generali, aliquando præplacuit via colloquii; mox ea inutilis ad intentum finem agnita. Certe concordia in dissidiis religionis identidem in aliud tempus rejecta fuit.

dubii incidat, de eo in conventibus imperii non nisi amicabile ratione transigatur, non attentata votorum pluralitate.

II. Inter utriusque religionis status sit exacta æqualitas, ita ut quod uni parti justum est, alteri quoque sit justum. Præter Catholicos, et Augustanæ confessioni adherentes, comprehendantur etiam reformati, seu Calviniani, ita ut, præter istas tres religiones, nulla alia in imperio recipiatur vel toleretur.

III. Prohibetur omnis violentia, aut via facti, pace profana ad materiam religionis extensa: nemo ob religionem suam despiciatur habeatur, nec a mercatorum, opificum, etc., communione, multo minus publicis cœmeteriis, honore sepulturæ arceatur.

IV. Terminus a quo restitutionis in ecclesiasticis, sit dies prima Januarii anni 1624, fiatque reductio ad statum dicti anni et diei in omnibus, quoad prælaturas et beneficia immediata et mediata, jura, redditus, etc., item quoad numerum canonicorum, et exercitium religionis in ecclesiis mistis.

V. *Reservatum ecclesiasticum*, de quo in *Pace religionis*, extenditur etiam ad acatholicos, qui prælaturas ecclesiasticas obtinent. Jura eligendi, et postulandi illibata retineantur, ut tantum nihil contineant Augustanæ confessioni adversum: spondeantque electi, se prælaturas nequaquam hæreditario jure possessuros.

VI. Imperator per primarias preces præsentet ejusdem religionis consortem cum defuncto: investiat postulatōs protestantes post præstita juramenta: nulla executio decernatur pro exactione Annatarum, etc.

VII. Statibus immediatis cum jure territorii competit jus reformandi exercitium religionis; subditi tamen retineant exercitium an. 1624, quacunque anni parte habitum. Qui dicto anno modernæ suæ religionis exercitium non habuerint, his conceditur jus emigrandi; si nec sua sponte emigrare voluerint, nec a territorii Domino jussi fuerint, patienter tolerantur conscientia libera domi devotioni suæ privatim vacare.

VIII. Jus diocesanum et tota jurisdictione ecclesiastica cum omnibus suis speciebus contra Augustanæ confessionis status, eo-

rumque subditos suspensa esto, et intra terminos territorii cujusque se contineat.

IX. Inter ecclesias, quæ non ex possessione anni decretorii, sed ex aliis rationibus nominatim protestantibus traditæ sunt, præcipuæ sunt hæc. 1. Coronæ Suecicæ præter alia decernitur archiepiscopatus Bremensis, et episcopatus Verdensis. 2. Electori Brandeburgico archiepiscopatus Magdeburgicus, episcopatus Caminensis, Halberstadtensis, et Mindanus. 3. Megapolitano duci episcopatus Snerinensis, et Razenburgensis. 4. Domui Brunswicensi Alternativa cum Catholicis in episcopatu Osnabrugensi præter abbatiam Walckenried, et Groningen. 5. Domui Hasso-Casselanae abbatia Hirschfeldensis. 6. Domui Wirtembergicæ restituuntur variæ ecclesie collegiatæ, abbatia, præposituræ et monasteria.

(4. Hoc pacis instrumentum dictos, pluresque articulos continens, in proximis comitiis receptum, confirmatumque est tanquam lex fundamentalis imperii, et perpetua regula ac norma judicandi inviolabiliter observanda. Nec destiterunt protestantes, donec, quantum in suæ religionis favorem erat, rigorosa executio fuerit secuta. Quasdam tamen provincias non omnibus pacis Westphalicæ constitutionibus subjacere experientia docuit.

(5. Quanto autem animi dolore tantam rei catholicæ stragem senserit Innocentius X,

PECCATUM.

SUMMARIUM.

1. Peccatum generalissime sumptum potest esse vel naturæ, vel artis, vel moris. — 2. Peccatum sic generalissime sumptum definitur, quod sit *transgressio legis*. — 3. In hoc sensu etiam natura dicitur peccare in suis effectibus, quando producit monstra, aliaque naturaliter defectuosa et imperfecta, et appellatur *peccatum nature*. — 4. Item in hoc sensu etiam artifex dicitur peccare, quando errat in operibus suis, illa non faciendo juxta regulas artis, et vocatur *peccatum artis*. — 5. In proposito autem non est sermo de peccato nature vel artis, sed solum de peccato moris, quod proprie dicitur culpa, in quantum est transgressio legis per carentiam rectitudinis debite inesse actibus moralibus. — 6. Peccatum moris interdum sumitur pro causa, vel effectu peccati interdum sumitur pro materia, circa quam versatur peccatum. Interdum sumitur pro hostia in expiationem peccati; hic autem nos agimus de peccato moris, sive morali stricte et rigoro sumpto. — 7. Peccatum moris, sive morale stricte et rigoro sumptum varie definitur a Patribus et Doctoribus, sed in re omnes conveniunt et adducuntur præcipuæ definitiones. — 8. Explicatur per singulas particulas illa tradita a divo Augustino, cum qua omnes alie in re conveniunt. — 9. Peccatum, ut sic, varie dividitur. Primo enim dividitur in peccatum originale et peccatum personale, et quid sit utrumque? ac breviter de justitia originali, vulneribusque peccati originalis. — 10. Secundo peccatum personale subdividitur in actuale et habituale; et quid sit utrumque? — 11. Tertio peccatum personale actuale dividitur in peccatum commissionis et omissionis; et quid sit utrumque? — 12. Quarto peccatum personale dividitur in peccatum carnale, et spirituale, et quid sit utrumque? — 13. Quinto peccatum personale dividitur in mortale et veniale; et quid sit utrumque?

Romanus Pontifex, abunde constat ex ejusdem Bulla *Zelo Domus Dei*, data 20 Novembris 1648, in qua omnia transactionis Westphalicæ capita, quæ in præjudicium religionis et ecclesiarum vergunt, damnat, reprobant, irritat, cassat, annullat, viribusque et effectu evacuat, et contra illa, deque eorum nullitate coram Deo protestatur. His vestigiis insistent Innocentii successores, uti videre est in Brevibus Clementis XI, quibus damnat, reprobant et annullat, tum recessum capituli Hiidensiensis anno 1711, cum principe acatholico initum; tum postulationem Ernesti Augusti Brunswicensis ducis in episcopum Osnabrugensem anno 1716, juxta instrumentum pacis celebratum.

(6. Non obstantibus his Pontificum constitutionibus, ut videre est apud P. Zech. in suis *Præcognitis juris canonici*, § 400, controversatur inter doctores Germaniæ, an hæc pacta fuerint a statibus catholicis licite inita, eosdemque obligent? Utut est, celeberris liber Bar. de Ickstadt dissertationem vulgavit omnino legendam *De justa et efficaci Summi Pontificis protestatione adversus pacem religiosam et Westphalicam*. Hujus dissertationis compendium exhibuit P. Schmidt, t. I, sui *Thesauri juris ecclesiastici*, pag. 313 seqq., quem vide. Historiam hujus pacis longe accuratissimam, ac perlegantem dedit Gallice Parisiis P. Bougeant.

datur salutare monitum circa veniale. — 14. Sexto aliqui dividunt peccatum personale etiam in philosophicum et theologicum; et quid sit utrumque. — 15. At revera non datur peccatum philosophicum re ipsa, et in praxi a theologico separatum. — 16. Et affertur ratio. — 17. Ad contrahendum quodcumque peccatum actuale, sive mortale, sive veniale, tres requiruntur conditiones, quæ assignantur. — 18. Item tria requiruntur potissimum ad peccatum mortale, quorum si unum desit, jam non erit peccatum mortale, sed ad summum veniale; et assignantur, ac ubertim elucidantur, ad num. 23. — 24. Peccatum mortale potest esse triplex. Primo mortale *ex genere suo*; secundo mortale *ex præcepto*; tertio mortale *ex accidenti vel circumstantia*; et quid sit unum quodque? — 25. Peccatum veniale etiam triplex esse potest. Primo veniale *ex genere suo*; secundo veniale *ex imperfectione actus*; tertio veniale *ex parvitate materie*, et quid sit unum quodque? — 26. Peccatum mortale ex genere suo fit veniale per accidens in individuo potissimum quatuor modis, qui assignantur. — 27. Peccatum veniale ex genere suo potest per accidens fieri mortale potissimum sex modis, qui assignantur. — 28. Peccatum formaliter acceptum non consistit in positivo, sed in privativo. — 29. Sic tenent aperte plurimi sancti Patres, qui adducuntur. — 30. Et affertur ratio. — 31. Distinctio specifica moralis peccatorum omissionis desumitur ex actibus debitis, quorum sunt omissiones. — 32. Distinctio specifica moralis peccatorum commissionis desumitur ex diversis specie virtutibus, seu diversis ejusdem virtutis rectitudinibus, quibus privant. — 33. Unde ad distinctionem specificam moralem peccatorum sufficit, ut vel diversis specie virtutibus opponantur, vel opponantur eidem virtuti, secundum diversas specie honestates, et rectitudines. — 34. Distinctio numerica moralis peccatorum desumitur ex distin-

etione numerica actuum voluntatis moraliter interruptorum. — 35. Actus voluntatis interni quando moraliter interrupti censeantur? — 36. Hinc resolves primo, quod peccata interna, quæ solo animo perficiuntur, toties multiplicantur numero, quoties actus ipse internus renovatur. — 37. Resolves secundo, quod peccata, quæ opere externo perpetrantur, toties numero multiplicantur, quoties actus ipsi exteriores peccatum illud consummantes repetuntur. — 38. Resolves tertio, quando actus sunt ordinati ad unum numero actum, seu finem principalem, omnes illi actus non sunt tot peccata distincta ab ipso actu finali, sed unum duntaxat peccatum. — 39. Resolves quarto, quod quando actus sunt disparati, ita ut unus non dependeat ab alio, nec ordinetur ad ipsum, tunc tot sunt numero peccata, quot sunt actus in se completi et consummati. — 40. Peccatum originale deletur in infantibus per solum baptismum in re susceptum. — 41. In adultis autem peccatum originale deletur per baptismum sive in re sive in voto. Imo in ipsis adultis per baptismum delentur insuper omnia peccata personalia ante ipsum baptismum commissa, non solum quoad culpam, sed etiam quoad totam pœnam. — 42. Peccatum mortale post baptismum commissum remittitur solum per sacramentum pœnitentiæ in re, vel in voto. — 43. Unum autem peccatum mortale in hac providentia remitti non potest sine alio. — 44. Neque de facto unquam remittitur peccatum veniale sine remissione peccati mortalis. — 45. Potest tamen econtra remitti peccatum mortale, quin remittatur veniale. — 46. Peccatum veniale post baptismum commissum remittitur universim duobus modis. Primo ex opere operantis, secundo ex opere operato per sacramenta, et aliquatenus per sacramentalia. — 47. Ex opere operantis quomodo remittantur peccata venialia? ad num. 50. — 51. Ex opere operato quomodo remittantur peccata venialia? — 52. Per sacramentalia quomodo remittantur peccata venialia? — 53. Sacramentalia quare sic appellantur? — 54. Sacramentalia enumerantur et explicantur, ad num. 60. — 61. De pœna debita decedentibus cum solo peccato originali, quinque sunt diversæ sententiæ;

(1. Peccatum generalissime sumptum potest esse vel naturæ, vel artis, vel moris. *Communis*.

(2. Peccatum sic generalissime sumptum definitur a S. Augustino, lib. II *De consensu evangelistarum*, cap. 3, dicendo: « Peccatum est transgressio legis. » (3. In hoc enim sensu etiam natura dicitur peccare in suis effectibus, quando producit monstra, aliaque naturaliter defectuosa et imperfecta, et appellatur *peccatum naturæ*. (4. Item in hoc sensu etiam artifex dicitur peccare, quando errat in operibus suis, illa non faciendi juxta regulas artis, et vocatur *peccatum artis*. (5. In proposito autem non est sermo de peccato naturæ vel artis, sed solum de peccato moris, quod proprie dicitur culpa, in quantum est transgressio legis per carentiam rectitudinis debitæ inesse actibus moralibus.

(6. Peccatum moris interdum sumitur pro causa, vel effectu peccati, uti ad *Romanos* VII, 17, ibi: *Quod habitat in me peccatum*, id est fomes peccati seu concupiscentiæ; interdum sumitur pro materia, circa quam versatur peccatum, uti *Deuteronom.* IX, 11, ibi: *Peccatum autem vestrum, quod se-*

et assignatur, quid sentiat prima. — 62. Assignatur, quid sentiat secunda. — 63. Assignatur, quid sentiat tertia. — 64. Assignatur, quid sentiat quarta. — 65. Assignatur, quid sentiat quinta. — 66. Ex enumeratis sententiis prima, et secunda, non solum falsæ, sed etiam sunt hæreticæ. — 67. Quarta sententia, licet non careat sua probabilitate, tamen a nobis non admittitur. — 68. Quinta sententia, licet non videatur aperte ab Ecclesia catholica reprobata, rejicitur tamen passim in scholis. — 69. Secundum tertiam sententiam, quam sequimur, pueri decedentes cum solo peccato originali nullam patiuntur pœnam sensus. Nec post diem iudicii passuri sunt alias corporis afflictiones, sed tantum patiuntur, et patientur solum pœnam damni sine ullo dolore interno et externo, seu sine ullo prorsus dolore vel tristitia de amissione beatitudinis. — 70. Probatur prima pars quod scilicet tales pueri nullam patientur pœnam sensus, nec post diem iudicii passuri sint alias corporis afflictiones. — 71. Probatur secunda pars, quod scilicet tales pueri patientur, et passuri sint perpetuo pœnam damni sine ullo dolore, interno et externo, seu sine ullo prorsus dolore, vel tristitia de amissione beatitudinis. — 74. Affertur et solvitur prima objectio, ad num. 75. — 76. Affertur et solvitur secunda objectio, ad num. 77. — 78. Affertur et solvitur tertia objectio, ad num. 79. — 80. Adducitur distinctio locorum in quibus recipiuntur animæ ex hoc mundo decedentes. — 81. Pœna debita decedentibus cum peccato actuali mortali est pœna æterna, tam damni quam sensus. — 82. Pœna debita decedentibus cum solis peccatis venialibus non est æterna, sed solummodo temporalis. — 83. Peccatum veniale conjunctum cum mortali puniuntur in inferno pœna temporalis. — 84. Affertur et solvitur instantia. — 85. Assignatur verus sensus illius catholici axiomatis, quod *in inferno nulla est redemptio*. — 86. Circumstantiæ peccati, *remissive*. — 87. Peccatum lethale mortua constituit bona opera, quæ in eo fiunt, et jam facta reddidit mortificata, *remissive*. — 88. Alia ad rem ad n. 97.

ceratis, id est vitulum, arripiens igne consumpsi; interdum sumitur pro hostia in expiationem peccati, uti *II ad Corinth.* V, 21, dicitur, quod Christus factus sit *pro nobis peccatum*, id est hostia pro nostro peccato. Hic autem nos agimus de peccato moris, sive morali, stricte et rigore sumpto.

(7. Peccatum moris seu morale stricte, et rigore sumptum varie definitur a Patribus et doctoribus, sed in re omnes conveniunt. Sanctus enim Joannes apostolus, in *sua prima Epistola*, III, 4, dicit quod *peccatum est iniquitas*. S. Ambrosius, lib. *De paradiso*, cap. 8, sic habet: « Quid est peccatum, nisi prævaricatio legis divinæ, et celestium inobedientia præceptorum? » S. Augustinus, lib. *XXII contra Faustum*, cap. 27, eumque secutus S. Thomas, 1-2, q. 71, art. 6, ita definiunt actuale peccatum, dicendo: « Peccatum est delictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei. » Scotus, in 2, dist. 37, q. 1, dicit, quod « Peccatum est carentia rectitudinis debitæ inesse actui. » Alii passim dicunt, quod « Peccatum est actio, vel omissio voluntaria contra legem divinam (22). »

(22) E. R. Verbum, quo utitur Joannes apostolus *epistol.* I, III, 4, significat *transgressionem legis*

(8. Unde hic explicatur per singulas particulas definitio illa tradita a divo Augustino, cum qua omnes aliæ in re conveniunt. Dicitur autem primo: *Dictum, vel factum, vel concupitum* ad denotandum triplex peccatum, quod committi potest, scilicet cogitatione, verbo et opere; et quamvis talia videantur comprehendere sola peccata commissionis, et non omissionis, tamen, quia *affirmatio et negatio reducuntur ad idem genus*, ut notant communiter doctores, et constat etiam ex l. *Si mora* 9, juncta Glossa verb. *Facto*, ff. *Solutio matrimonio*, vere comprehendunt etiam peccata omissionis; per ly enim *dictum, vel factum, etc.*, intelliguntur etiam horum negationes, scilicet *non dictum, non factum*, et sic peccata omissionis reducuntur ad peccata commissionis, ut expresse dicit D. Thomas, *De veritate*, q. 13, art. 4 ad 10, ibi: « Agere, et non agere, cum quis agere debet, ad idem genus actus reducuntur, secundum quod peccatum omissionis ad peccatum actus reducitur. » Et idemmet S. Augustinus, *De perfec. just.*, cap. 3, dicit: « Duobus modis constat esse peccatum, si aut fiant illa, quæ prohibentur, aut illa non fiant, quæ jubentur. » Dicitur secundo, *contra legem*, in quo consistit formale peccati; est enim peccatum terminus concretus dicens pro materiali ipsam actionem vel omissionem, pro formali inobedientiam, seu actum contra legem. Dicitur tertio *contra legem Dei simpliciter*, quia peccans contra legem humanam, peccat saltem mediate contra divinam, cum transgressio legis humanæ, sive canonicæ, sive civilis, non aliter sit peccatum, nisi quia est contra legem Dei volentis ac præipientis, ut nostris legitimis superioribus aliquid juste præipientibus obediamus. Ad *Hebræos* enim XIII, 17, habetur expresse: *Obedite præpositis vestris, et subjaceite eis, ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri*. Et ad *Rom.* XIII, 2, præcise dicitur: *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit*. Et sic sufficit, quod S. Augustinus posuerit in definitione verba illa *contra legem Dei*, nec fuit necesse addere contra legem humanam.

(9. Peccatum ut sic varie dividitur. Primo enim dividitur in peccatum originale, et peccatum personale. *Peccatum originale*, est carentia justitiæ originalis transfusa ab Adamo per virtutem seminalem, seu carnalem propagationem in posteros; siquidem juxta illud Apostoli ad *Romanos* V, 12: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*; quod de peccato originali est intelligendum, prout communiter docent SS. Patres, et theologi, et ipsum concilium Tridentinum, sess. V, in *Decret. de peccat. originali*. Ut autem peccati originalis descriptio perfecte percipiatur, ad mentem breviter revocandum est, per justitiam origina-

discrepantiam a lege. Est enim anomia, e a priv. et no nos lex. Ideoque definitiones Ambrosii, Augustini et Thomæ eodem recidunt.

lem dona illa omnia supernaturalia designari, per quæ homo rectus efficiebatur, per quæ scilicet portio, sive pars inferior hominis, videlicet appetitus sensitivus portioni, sive parti superiori, nempe rationi perfecte subiciebatur; ast (proh dolor!) *Homo, cum in tanto honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis*. (*Psal.* XLVIII, 13, 21.) Hinc ultra exclusionem a vita æterna, secum traxit originalia præcipua quatuor vulnera, quibus sæve sauciamur, et sunt ignorantia intellectus, malitia voluntatis, seu pronitas ad malum, concupiscentia carnis adversus spiritum, et infirmitas corporis aggravantis animam, ac voluntatis ad tentationes vincendas, et ad bonum arduum aggrediendum; et hæc vulnera neque per baptismum tolluntur, unde PP. et theologi docent, semper in nobis fomitem peccati manere, puta perduellionem appetitus sensitivi contra rationem, etc. *Peccatum personale* est illud, quod a propria eujusque voluntate contrahitur; atque a propria (ut ita dicam) eujusque persona committitur, unde et *personale* nuncupatur. *Communis*.

(10. Secundo, *peccatum personale* subdividitur in actuale et habituale. *Peccatum actuale* est actualis transgressio legis divinæ; et sic tunc committitur peccatum actuale, quando actualiter violatur lex divina, sive eliciendo actum ab ipsa prohibitum, sive omittendo actum ab ipsa præceptum. *Communis*. Peccatum habituale est macula relicta in anima de peccato actuali moraliter permanente; unde peccatum habituale nihil aliud est, quam peccatum actuale, cujus commissio physice jam præterit, moraliter tamen permanet, donec per veram pœnitentiam expietur. *Communis*.

Tertio, peccatum personale actuale dividitur in peccatum commissionis, et omissionis. *Peccatum commissionis* est, quod fit id, quod a lege divina prohibetur. *Communis*. (11. *Peccatum omissionis* est, quod omittitur id, quod a lege divina præcipitur. *Communis*. Unde S. Augustinus, *De perfec. just.*, cap. 3, ad rem sic dicit: « Duobus modis constat esse peccatum: si aut fiant illa, quæ prohibentur, aut illa non fiant, quæ jubentur. »

(12. Quarto, peccatum personale dividitur in peccatum carnale et spirituale, juxta illud Apostoli *II ad Corinth.* VII: *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus*. Peccatum carnale est illud, quod in concupiscentia carnis, seu in inordinata delectatione carnis consistit, uti sunt gula, et luxuria, et diversæ peccatorum species ad hæc duo peccata reducibiles. *Communis*. *Peccatum spirituale* est illud, quod in concupiscentia, seu in inordinata delectatione spirituali periclitatur et consummatur, uti sunt superbia, inanis gloria, et hujusmodi. *Communis*. Quinimo S. Gregorius lib. *XXXI Moral.*, c. 31, dicit, quod capitalium vitio-

rum quinque sunt spiritualia, scilicet superbia, invidia, avaritia, ira et acedia, duo vero carnalia, scilicet gula, et luxuria.

(13. Quinto, peccatum personale dividitur in mortale et veniale. *Peccatum mortale* est defectus contra legem, vel præceptum, cujus observantia necessaria est simpliciter ad consequendam gratiam et salutem finalem consequendam; unde dicitur *mortale*, quia ob sui gravitatem solvit penitus amicitiam et gratiam cum Deo. pœnamque meretur æternam, quæ est mors secunda; et de hoc dicitur *Sapient. xvi: Homo per malitiam occidit animam suam* (23). Et *Ezechiel. xviii: Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur*. Et *ad Romanos vi: Stipendia peccati mors*. Et *Jacobi i: Peccatum, cum consummatum fuerit, generat mortem*. Peccatum veniale est defectus contra legem vel præceptum, cujus observantia non est simpliciter necessaria, sed tantum secundum quid, ad melius et citius salutem finalem consequendam; unde dicitur veniale, quia licet fervorem charitatis minuat, non tamen penitus amicitiam, et gratiam cum Deo solvit, nec meretur pœnam æternam, adeoque ob sui levitatem veniam facilius consequitur. Et de hoc intelligitur illud *Proverb. xxiv: Septies enim cadet justus, et resurget*; et *Jacob. iii: In multis offendimus omnes, et hujusmodi*. Sic in re communis doctorum. Prætereundum autem non est commiserandum valde fore, quod multi parum timeant, aut nihil sibi a venialibus caveant; minime advertentes grandia mala, ad quæ paulatim disponunt; imo per venialia pedetentim non paucos in ruinam fuisse prolapsos; unde *Eccl. xix, 1: Qui spernit modicam, paulatim decidet*; *Eccl. x, 18: In pigritiis humiliabitur contignatio, et in infirmitate manuum perstillabit domus*; *Apoc. iii, 16: Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo*. D. Bern., *De ordin. vit. et morum instit.*, ait: « A minimis incipiunt, qui in maxima prouunt. » S. Chrys., *hom. 87 in Matth.*: « Mirabile quidem, et inauditum dicere audeo. Solet mihi nonnunquam non tanto studio magna videri esse peccata vitanda, quanto parva et vilia: illa enim ut aversemur ipsa peccati natura efficit; hæc autem hac ipsa re, quia parva sunt, desides reddunt; et dum contempnuntur, non potest ad expulsionem eorum animus generose insurgere: unde cito ex parvis maxima fiunt, negligentia nostra. » D. Bonavent., *De profect. relig.*, l. v, cap. 10: « Ex minimis guttis multiplicatis inundationes aquarum fiunt, quæ etiam magna aliquando mœnia subruunt; per modicam rimam aqua latenter in navem influit, donec submergatur. » S. August., *in psalm. xxxix, 13*: « Præcavisti magna; de minutis quid agis? annon times minuta? projecisti molem, stude ne arena obruaris. Quare concludendum cum *Eccl. vii, 19, qui timet Deum, nihil negligit.* »

(23) Sapientie c. xvi, v. 14, hæc habentur: *Homo... occidit quidem per malitiam, et cum exierit spiritus, non revertetur, nec revocabit animam, quæ recepta est: quemadmodum anima recepta revocari*

(14. Sexto, aliqui dividunt peccatum personale in philosophicum et theologicum. *Peccatum philosophicum*, dicunt ipsi, est actus humanus disconveniens tantum naturæ rationali, seu rationi. *Peccatum vero theologicum* est actus humanus Dei offensivus ut disconveniens ejus legi æternæ: unde primum dicitur philosophicum, quia consideratio rationis et virtutis moralis, naturalis est philosophi; secundum vero dicitur theologicum, quia consideratio Dei, ejusque legis æternæ, est theologi; hinc homicidium, v. g. innocentis consideratum ut contrarium naturæ rationali, seu principio naturali rationis. *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris* (*Tob. iv, 4*), dicitur peccatum philosophicum; consideratum autem ut contrarium voluntati Dei, et ejus legi æternæ dicitur peccatum theologum.

(15. Ast tamen revera, et ex natura rei idem peccatum, v. g. idem homicidium innocentis est simul philosophicum et theologicum, quia eo ipso, quod adversatur rationi naturali, indispensabiliter adversatur Deo, ejusque legi æternæ, adeoque est offensa Dei, et peccatum theologicum; cum quando attingitur peccatum, ut disconveniens naturæ rationali, attingatur impræcisibiliter, ut prohibitum a Deo, atque adeo ut Dei offensivum, ex quo in actibus ab intrinseco malis malitiæ philosophicæ sit naturaliter et inseparabiliter adnexa malitia theologica seu offensa Dei; unde non datur peccatum philosophicum ipsa re, et in praxi a theologico separatum; imo implicat peccatum, quod solum sit philosophicum, et non etiam theologicum.

(16. Et ratio est, quia peccatum de sua ratione adversatur formaliter dictamini rationis; implicat autem, quod rationis dictamini adversetur, et non adversetur simul legi æternæ, cum dictamen rationis sit veluti præco indicens nobis divinam voluntatem, sive præceptivam, sive prohibitivam, sive permissivam, ut docent doctores communissime ex S. Augustino, serm. 6, *De verbis Domini*, cum S. Thoma, part. iii, q. 91, art. 2, ubi dicit lumen rationis nihil aliud esse quam impressionem divini luminis in nobis, juxta illud regii Psaltis in *psalm. iv*, qui cum interrogasset: *Quis ostendit nobis bona?* ut scilicet ea sequamur, statim respondet: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine*. Hinc Apostolus *ad Romanos ii, 14*, scribit: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis*. Et Cicero i, *De legibus*, legem naturalem definit, quod sit: « Ratio summa insita in natura, quæ jubet ea quæ faciendæ sunt, prohibetque contraria. » Unde revera implicat peccatum, quod solum sit philosophicum, et non etiam simul theo-

potest a Deo, de quo, *ibid.*, vers. 15: *Tu es... Domine, qui vitæ et mortis habes potestatem, et deducis ad portas mortis, et reducis.*

logicum, cum implicet, quod dari possit homo legis naturalis invincibiliter ignarus. Hinc merito ab Alexandro VIII, die 24 Augusti 1690, damnata fuit sequens propositio in ordine 2: « Peccatum philosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturæ rationali et rectæ rationi; theologicum vero, et mortale est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque pœna æterna dignum. »

(17. Ad contrahendum quodcumque peccatum actuale, sive mortale, sive veniale, tres requiruntur conditiones. Prima est, ut sit voluntarium, id est, ut fiat a voluntate consentiente. Unde S. Augustinus, lib. *De vera religione*, c. 4, dicit: « Usque adeo peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium. » Secunda est, ut sit liberum, id est, ut sit in potestate voluntatis illud facere, vel non facere; non enim sufficit libertas a coactione, sed requiritur libertas a necessitate, id est potentia indifferens, tum ad ponendum, tum ad omittendum actum; hinc ab Innocentio X, pridie Kalend. Junii anno 1653, damnata est sequens propositio Jansenii tertia in ordine: « Ad merendum, et demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. » Nec etiam sufficit qualiscumque libertas in causa, seu mediata, sed peccatum debet dependere a propria libertate operantis. Unde ab Alexandro VIII, die 7 Decembris 1690, damnata fuit sequens propositio prima in ordine: « In statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale et demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua peccato originali, et voluntate Adami peccantis. » Et quamvis damnatio dicat *ad peccatum mortale*, tamen eadem ratio est etiam de peccato veniali; hinc additur, et *demeritum*, quod etiam veniali convenit. Tertia conditio est, ut advertatur malitia peccati. *Communis*.

(18. Item tria requiruntur potissimum ad peccatum mortale, quorum si unum desit, jam non erit peccatum mortale, sed ad summum veniale. Primo igitur ex parte intellectus requiritur plena advertentia, et deliberatio; secundo ex parte voluntatis requiritur perfectus consensus. Tertio requiritur gravitas materiæ. *Communis*. Ad pleniorum autem horum captum est advertendum: (19. 1. Plenam, et perfectam advertentiam in eo consistere, quod intellectus per plenum et firmum judicium cum libero et expedito interiorum sensuum usu de malitia objecti deliberet expendendo singula; e contra vero esse semiplenam et imperfectam advertentiam ad mortale insufficientem; (20. 2. Plenum et perfectum voluntatis consensus situm esse in plena, et perfecta voluntatis approbatione plenam intellectus advertentiam præsupponente; e contra vero esse semiplenum et imperfectum consensus

item ad lethale insufficientem: ex quibus consequens est cum plena advertentia compatii posse imperfectum consensus, est enim voluntas semper libera; et cum imperfecta advertentia minime stare posse plenum consensus, nil namque volitum, quin præcognitum: atque adeo si objecti malitia sit imperfecte repræsentata, non potest esse perfecte volita. (21. 3. Quod tres in voluntate spectantur motus, videlicet primo primus, qui vel omnem rationis usum, et malitiæ advertentiam prævenit, vel ex vehementissima passione sensitiva et distractione rationem perturbante ita celer est, ut cohiberi non possit; unde motus primo primus libertate non potitur; 2. motus secundo primus, qui advertentiam supponit aliqualem, vel majorem, adhuc tamen ita imperfectam, ut solum semiplene liberi haberi possit; denominantur autem præfati actus primo primus, et secundo primus respective ad plenam advertentiam, quam suo ordine præveniunt; 3. Motus perfectus, et plene deliberatus, est, qui supponit rationem plene expendentem singula, et non perturbatam, vel vehementissima passione libertatem simpliciter tollente, nec vehementi eam diminuente, proin est actus consensus perfecte liber.

(22. Uterius magis, magisque dicta elucidantur adducendo juxta communes conjecturas, signa valde utilia imperfectæ advertentiæ, imperfectique consensus, per quæ quisque tute adjudicare potest se non habuisse plenum consensus, ac proinde memoriæ committendæ pro serenitate conscientie, ut advertit Fel. Pot., cap. 4, *De peccatis*; ex quo ut sequitur. Signa igitur imperfectæ advertentiæ sunt: 1. Si remisse, et ut ita dicam, ad similitudinem semidormientis rei malitiam apprehendis. 2. Si postea melius considerans, judicas te id non fuisse facturum, si apprehendisses. 3. Si vehementi passione, apprehensione, vel distractione laborasti, vel turbatus fuisti, ita ut fere nescires quid ageres. * Confer Antoine in tractatu *De peccatis*, cap. 2, quæst. 5, ubi recensitis indicibus, quibus in dubio de consensu sufficienti ad mortale cognosci potest datum fuisse, vel non, subdit: « Cæterum cum hæc omnes conjecturæ veritatem non ostendant, est obligatio confitendi consensus illum dubium. » *

Signa imperfecti consensus sunt. 1. Si quando actionem alias graviter malam quis fecit, non fuit plene sui compos, sed quasi semidormiens, distractus, etc., ita ut judicet, se id non fuisse facturum, si plene vigilasset; imo addit Mastr., in *Theol. moral.*, disp. 15, *De peccatis*, quod si quis post factum dubitet, an id fecerit in somno, vel in vigilia, num esset sui compos, vel non? non est leve indicium id fecisse sine plena advertentia et sine pleno consensu: nam quæ cum plena advertentia fiunt, facilius sic facta cognoscuntur, quia plena advertentia præterita liberam permittit homini de suis actibus cognitionem, nisi forte temporis mora aliquam induxerit oblivionem. 2. Si